

## Tradiční barvení látek pomocí přírodních materiálů



**Přírodní barviva se u nás k barvení oděvů používala do poloviny 18. století. Dnes se dává přednost těm umělým, která mají více odstínů a delší...**

**Jakmile lidé začali vyrábět látky, začali i s jejich zdobením a barvením. Barviva nacházeli v přírodě kolem sebe, nejčastěji je získávali z rostlin. A i když dnes máme možnost barvit oděvy pomocí umělých barev, uplatnění stále nachází i staré barvířské řemeslo s tradičními postupy.**

### **Přírodní barviva při barvení oděvů v minulosti a dnes**

**Přírodní barviva** se u nás k barvení oděvů používala do poloviny 18. století. Dnes se dává přednost těm umělým, která mají více odstínů a delší trvanlivost. **Zájem o přírodní barviva** však pořád trvá, a to zejména proto, že si lidé začínají stále více uvědomovat vliv moderní doby a používání chemie na naše zdraví i na životní prostředí. Zatímco **umělá barviva** se získávají z ropy nebo černého uhlí a podobně, přírodní pocházejí z obnovitelných zdrojů.

# Přírodní barviva jen na přírodní látky

Přírodními barvivy lze barvit všechny **látky přírodního původu**, tedy vlnu, bavlnu, len, hedvábí, sisal, lýko a podobně. Důležité je myslet na to, že odstín zvolené barvy bude u každé barvené látky jiný, neboť každý materiál barvivo jinak vstřebává. Výsledná **barva** se bude lišit také u každého barveného kusu stejného materiálu, neboť záleží na daném kusu látky, konkrétní rostlině a dalších faktorech.

K **barvení oděvů** a látek můžeme použít **listy, květy i plody rostlin**. Nejvhodnějším ročním obdobím k barvení látek a oděvů je tedy léto, kdy jsou dostupné rostliny, které můžeme pro barvířské řemeslo použít. Barví buď samy o sobě, nebo za pomoci **mořidla**, které zesiluje odstín barvy a její výdrž.

Z přírodních materiálů snadno získáme odstíny **žluté, zelené, hnědé a oranžové**. Rozhodně ale nesmíme počítat s tím, že bychom přírodní cestou lehce obarvili látky na syté odstíny červené, modré a podobně.

## K barvení oděvů potřebujeme vhodné rostliny i čas

**Barvení látek** a oděvů přírodními materiály **zabere dost času**. Nic se nesmí uspěchat a ani to není možné, takže je dobré si na barvení vyhradit několik hodin nebo spíše dnů.

Abychom mohli začít s barvením oděvů či látek, musíme **sehnat zdroj požadované barvy**. V přírodě jich je spousta, stačí se jen rozhlédnout. Často se používá třezalka, kopřiva či černý bez, které najdeme kdekoli v přírodě, použít můžeme třeba také cibuli a další dostupné suroviny.

## Tradičně používaná barviva pro barvení látek

Barvířské řemeslo používalo například **světlici barvířskou** k barvení hedvábí a lnu načerveno. Dále **rezedu žlutou** k barvení vlny a hedvábí na jasně žlutý odstín při přidání kamence jako mořidla, se skalicí pak barví látky na olivově zelenou. Oblíbený byl také **boryt barvířský**, kterým se barvila vlna namodro, nebo **kručinka barvířská**, která s kamencem barví nažluto.

K nejstarším a nejužívanějším barvivům patřila **mořena barvířská**, která s kamencem a vinným kamenem barví sytě červeně. **Ptačí zob** zase s přídavkem kamence a soli barví látky na jasně růžovo. **Řešetlák počistivý** barví s kamencem a vinným kamenem nazeleno, **řešetlaková zeleň** je dokonce jedním z nejlepších zelených barviv.

Pokud se rozhodneme barvit přírodními materiály dnes, můžeme použít některou z dostupných a běžných rostlin.

## Jak na požadovanou barvu

**Hnědou barvu** lze dobře získat z listů ořešáku vlašského, nezralých ořechů nebo zelených slupek ořechů. Podle množství, čerstvosti suroviny a doby louhování získáme různé odstíny hnědé.

**Žlutou barvu** dostaneme ze slupek cibule, které se často používají na barvení velikonočních vajec. Podle množství získáme žlutou, žlutooranžovou až světle hnědou nebo načervenalou barvu.

**Sytou oranžovou barvu** získáme z červené řepy. Nesmí nás zmást rudý až fialový odstín barvicího nálevu.

Zajímavé je barvení látek třezalkou tečkovanou. Ihned po uvaření rostliny roztok scedíme a první obarvená várka látek bude mít **světle zelenou** barvu. Poté, když do roztoku vrátíme rostlinu a necháme louhovat přes noc, druhá várka bude obarvená na **hnědofialový odstín**.

Použít můžeme i další rostliny, jako je kopřiva nebo třeba borůvky.

## Postup při barvení látek a barvení oděvů

Ještě před barvením je nutné látku **důkladně vyprat**, zbavit ji všech nečistot a mastnoty. Poté stačí v hrnci **uvařit vodu**, do ní přidat na kousky nasekané rostliny a povařit. Rostliny můžeme vložit i do studené vody a přivést k varu postupně. Barvicí roztok se většinou míchá v poměru **100 gramů přírodního materiálu na 5 litrů vody**.

Směs po uvaření necháme **vychladnout** na pokojovou teplotu, **scedíme** a do roztoku vložíme namočenou látku. Pokud chceme na látce vytvořit **vzorek**, můžeme látku svázat provázky do různých tvarů, například kruhů, spirál či proužků.

Látku **v lázni vaříme přibližně půl hodiny**, ale i déle, záleží na požadovaném odstínu. Do vychladnutí ji necháme v barvě, poté ji vytáhneme a mácháme ve vodě tak dlouho, dokud z barvené látky neodtéká čistá voda. Zejména u vlny dáváme pozor na to, aby neprošla teplotním šokem, a proto nestřídáme teplou a studenou vodu.

Nakonec už stačí jen látku **usušit**, nikoli však na přímém slunci, na kterém by barva mohla vyblednout.

## Na co si dát při barvení oděvů a látek pozor

Při **barvení oděvů** musíme dbát na to, aby **nádoba**, ve které budeme látku barvit, byla **dostatečně velká**. Látky v ní musí být volně rozložené a musí se celá ponořit do vody. Kdyby byla látka příliš namačkána v malé nádobě, barva se nedostane všude a zůstanou na ní nenabarvené skvrny.

K přírodnímu barvení látek používáme **nerozové nebo smaltované nádoby**, aby během procesu nedocházelo k nežádoucím chemickým reakcím, které by mohly změnit výsledný odstín barvy. Ze stejného důvodu používáme při míchání barvicí lázně **dřevěné vařečky**.

Barvu z nádobí jen tak nedostaneme, některá barviva mohou být i jedovatá, proto se musí používat staré **nádobí, které již nepoužíváme k vaření potravin**. Barvy drží i na kůži, proto je dobré při barvení používat **gumové rukavice**.

## Intenzitu barev zvýšíme mořidly

Pokud chceme rozšířit barevnou škálu přírodních barviv a zvýšit výdrž výsledné barvy, můžeme použít **mořidlo**. Proniknou dovnitř látky a zvýrazní barvy. Někdy postačí trocha octa, jindy je potřeba kvalitnější mořidlo. Nejčastěji se používá **kamenec, modrá nebo zelená skalice**. Sehnat je lze v prodejnách s barvami a s laky nebo v drogeriích.

Některé rostliny a **přírodní suroviny** barví jen za pomoci mořidel. Například pokud kamenec přidáme k ořešáku, získáme zlatohnědou barvu, s cibulí vytvoří zlatožlutou.